

DOI 10.31392/ONP-npu-1.2021.10
UDC 374:7 (477)

METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF PROJECT ACTIVITY IN THE INSTITUTION OF EXTRACURRICULAR ART EDUCATION

Oksana Smirnova

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of Fine Arts NPU
named after MP Drahomanov,
Honored Master of Folk Art of Ukraine,
Director of the Artek Cultural
and Art Center,
Pyrohova str., 9, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-7047-9542>
e-mail: Osaoos@ukr.net

Abstract. The article presents the methodological foundations, content and essence of project activities in out-of-school art education institutions, their classification in different areas. Namely, by: the nature of the dominant activity, subject-semantic features, duration in time. The classification characteristics of art and pedagogical projects, which we have introduced into the practice of the cultural and artistic center “Artek”, are presented.

We argue that project activities in out-of-school art education institutions should be considered as an important factor in the formation of a new Ukrainian education, for the full disclosure of students' abilities and solving various educational problems, creating a holistic system of finding and educating creatively gifted individuals.

And the complete absence of platforms for the realization of their creative potential is a number of tasks of modern society. And, namely, extracurricular activities today should be considered as an important factor in the fullest disclosure of students' abilities and solving various educational problems, creating a holistic system of search and education of creatively gifted individuals, where the crowning place should be project work.

We reveal the psychological and pedagogical features of the project activity. Scientific work, it is proved that the basis of project technology is the development of cognitive and research activities of students, the ability to design their lessons, navigate in the information space, to develop creative abilities. The traditional “teacher-student” relationship is changing to “student-teacher”. The success of the implementation of project technology depends on the awareness of the teacher-organizer of its importance, knowledge and compliance with the algorithm of project activities. The criteria for evaluating the art and pedagogical project are given.

Modern requirements for the teaching of fine and decorative arts apply not only the task of acquiring theoretical knowledge, but also environmental, social, intellectual and ethical development of the individual. Our hypothesis is based on the effectiveness of the project method to create all the prerequisites for the successful operation of out-of-school art education.

Key words: algorithm of project activity, cultural and art center, classification of projects, art and pedagogical projects, project method.

DOI 10.31392/ONP-npu-1.2021.10
УДК 374:7 (477)

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Смірнова О. О.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри образотворчого
мистецтва,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
Заслужений майстер народної
творчості України,
директор культурно-мистецького
центру «Артек»,
вул. Пирогова, 9, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-7047-9542>
e-mail: Osaos@ukr.net

Анотація. У статті представлено методичні основи, зміст та сутність проектної діяльності у закладах позашкільної мистецької освіти, їх класифікація за різними напрямками. А саме, за: характером домінуючої діяльності, предметно-змістовими ознаками, тривалістю в часі. Представлені класифікаторні характеристики художньо-педагогічних проектів, котрі впроваджені нами в практику діяльності культурно-мистецького центру «Артек».

Ми доводимо, що, саме, проектна діяльність у закладах позашкільної мистецької освіти повинна розглядатися, як важливий фактор становлення нової української освіти, за для усе-стороннього розкриття здібностей учнів та розв'язання різноманітних освітніх проблем, створення цілісної системи пошуку та виховання творчо обдарованої особистості. А повна відсутність майданчиків для реалізації їх творчого потенціалу представляє ряд завдань сучасного соціуму. І, саме, позашкільна діяльність сьогодні повинна розглядатися, як важливий фактор найповнішого розкриття здібностей школярів та розв'язання різноманітних освітніх проблем, створення цілісної системи пошуку та виховання творчо обдарованої особистості, де коронне місце повинна зайняти саме проектна робота.

Розкриваємо психолого-педагогічні особливості проектної діяльності. Наукова робота, доводиться, що у основі проектної технології лежить розвиток пізнавальної та дослідницької діяльності учнів, уміння конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвивати творчі здібності. Традиційний зв'язок «учитель-учень» змінюється на «учень-учитель». Успіх упровадження проектної технології залежить від усвідомлення педагогом-організатором її значення, знання й дотримання ними алгоритму проектної діяльності. Наводяться критерії оцінювання художньо-педагогічного проекту.

Сучасні вимоги до навчання образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва актуалізують не лише завдання засвоєння теоретичних знань, але й екологічного, соціального, інтелектуального та етичного розвитку особистості. Наше припущення базується на ефективності застосування методу проектів для створення всіх передумов успішної діяльності закладу позашкільної мистецької освіти.

Ключові слова: алгоритм проектної діяльності, культурно-мистецький центр, класифікація проектів, художньо-педагогічні проекти, метод проектів.

Вступ та сучасний стан проблеми дослідження. Позашкільна освіта XXI століття вимагає докорінного переосмислення освітньої парадигми, освоєння технологій становлення особистості гуртківця як проектувальника власного життя, створення інноваційного педагогічного простору закладу, виховання компетентної, соціально активної та соціальної мобільної особистості, спроможної ефективно вирішувати складні ситуації, набувати і творчо виконувати соціальні ролі. Адже не зайнятість молоді (або ж вічне перебування в інтернет-ресурсах), і, звичайно ж катастрофічна обмеженість годин у закладах середньої освіти, у зв'язку з впровадженням інтегрованого курсу «Мистецтво», котрий поєднує всю когорту мистецтва (хореографія, вокал, гра на музичному інструменті, історія мистецтв, живопис, кольорознавство, композиція, декоративно-прикладне, рисунок, скульптура тощо) в декілька годин на тиждень. Повна відсутність майданчиків для реалізації їх творчого потенціалу представляє ряд завдань сучасного соціуму.

І, саме, позашкільна діяльність сьогодні повинна розглядатися як важливий фактор найповнішого розкриття здібностей школярів та розв'язання різноманітних освітніх проблем, створення цілісної системи пошуку та виховання творчо обдарованої особистості, де коронне місце повинна зайняти саме проектна робота.

Мета, завдання і методи дослідження. У даній науковій праці, ми представимо та розкриємо методичні особливості проектної діяльності мистецького закладу позашкільної освіти, наведемо їх класифікацію за різними напрямками.

На думку багатьох вітчизняних психологів і педагогів (В. В. Давидов, А. К. Душавицький, Д. Г. Левитес, В. В. Репкин, Г. А. Цукерман, Д. Б. Ельконін та ін.), ефективність використання проектів обумовлена позицією вчителя, його спрямованістю на створення особистісно-орієнтованого педагогічного простору, демократичним стилем спілкування, діалоговими формами взаємодії з учнями.

Таким чином, навчальний проект з погляду учня – це можливість робити щось цікаве самостійно, у групі або самому, максимально використовуючи свої можливості; це діяльність, що дозволяє проявити себе, спробувати свої сили, прикласти свої знання, принести користь і показати публічно досягнутий результат. Навчальний проект з погляду вчителя – це дидактичний засіб, що дозволяє навчати проектуванню, тобто цілеспрямованій діяльності з конструювання й організації педагогічного процесу. Проект як метод дозволяє звільнити вчителя від ролі всезнаючого лектора, перетворюючи його на фасилітатора, консультанта і помічника учнів, які в свою чергу, стають активними учасниками процесу навчання., що обумовлює сталий розвиток освіти.

XXI століття називають епохою проектної діяльності. В освітньому просторі проектна діяльність забезпечує продуктивний зв'язок теорії і практики в процесі навчання; сприяє формуванню в учнів життєвих компетенцій. Проектна діяльність – це конструктивна і продуктивна діяльність особистості, спрямована на розв'язання життєво значущої проблеми, досягнення кінцевого результату в процесі цілепокладання, планування і здійснення проекту. Проектна діяльність належить до унікальних способів людської практики, пов'язаної із передбаченням майбутнього, створення його ідеального образу, здійсненням та оцінкою наслідків реалізації задумів. З точки зору учня (вихованця), навчальний проект – це можливість щось виконати в групі чи самостійно, максимально використовуючи свої можливості. Це діяльність, яка дає змогу виявити себе, випробувати свої сили, до-

класти свої знання, принести реальну користь, публічно показавши результат. Виконання проекту – це діяльність, спрямована на розв'язання значущої проблеми, зазвичай сформульованої самим учнем (або учнями). Результат такої діяльності має практичний характер та важливе прикладне значення.

Ми розглянемо проектну діяльність, як одну зі складових організації якісного навчально-виховного процесу у мистецькому закладі позашкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. З точки зору педагога, проектна діяльність – це освітня технологія, націлена на придбання учнями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них специфічних умінь та навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку, це засіб розвитку, навчання і виховання, що дозволяє розвивати і формувати в учнів специфічні вміння, а саме: планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати; використовувати велику кількість джерел інформації, виокремлювати та засвоювати необхідні знання з інформаційного поля; самостійно збирати, систематизувати і накопичувати матеріал; проводити дослідження (аналіз, синтез, висування гіпотези, деталізація та узагальнення); співставляти факти, аргументувати свою думку; приймати рішення; установлювати соціальні контакти (розподіляти обов'язки, взаємодіяти один з одним); створювати «кінцевий продукт» – матеріальний носій проектної діяльності (доповідь, реферат, фільм, журнал, сценарій); презентувати створене перед аудиторією; оцінювати себе та інших (здійснювати самоаналіз успішності та результативності вирішення проблеми проекту).

Існує кілька класифікацій проектів.

За характером домінуючої діяльності: дослідницький проект, який включає обґрунтування актуальності обраної теми; визначення мети, завдань дослідження, гіпотези з наступною її перевіркою, аналіз отриманих результатів; використання таких дослідницьких методів, як лабораторний експеримент, моделювання, соціологічне опитування та інші; інформаційний проект, спрямований на збирання інформації про певний об'єкт, явище з метою аналізу, узагальнення і представлення її широкій аудиторії. Результатом такого проекту може бути публікація в ЗМІ, зокрема в Інтернеті; творчий проект, який передбачає максимально вільний і нетрадиційний підхід до оформлення результатів. Це можуть бути альма-нахи, театральні виступи, витвори образотворчого або декоративно-вжиткового мистецтва, відеофільми; рольовий (ігровий) проект. У ньому проектант беруть на себе ролі літературних або історичних персонажів. Результат проекту залишається відкритим до самого закінчення; практично орієнтований проект, націлений на соціальні інтереси самих учасників проекту або зовнішнього замовника. Результат заздалегідь визначений і може бути використаний у житті класу, школи, міста, держави. Результатом може бути наочний посібник для навчального кабінету, будинки для птахів і под.

За предметно-змістовими ознаками: моно проект у рамках однієї галузі знань; міжпредметний проект (на суміжжі різних галузей знань).

За кількістю учасників: індивідуальний, парний, груповий, колективний, масовий.

За тривалістю в часі: міні-проект (на 1 заняття); короткотерміновий (до 1 місяця); довгостроковий (семестр, навчальний рік).

Проектна діяльність особистості, що необхідна суспільству майбутнього і сьогоденню, виробляється в процесі виконання урочних та позаурочних проектів. Завдання проекту не тільки в тім, щоб виконати якусь корисну роботу, а й у тім, щоб на цій роботі розширити свій світогляд, набутті теоретичних знань. У основі проектної технології лежить розвиток пізнавальної та дослідницької діяльності учнів, вміння конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвивати творчі здібності. Традиційний зв'язок «учитель-учень» змінюється на «учень-учитель». Особливого значення набуває залучення школяра до процесу пошуку. Цінною є співпраця між учнями та вчителем. Важливим є не лише результати, а й процес досягнення результату.

Проектна діяльність дозволяє нашим вихованцям: вивчати не тільки засоби, але й способи конкретної діяльності; розвивати пізнавальні навички учнів та вміння самостійно конструювати свої знання; розвивати критичне та творче мислення; розвивати вміння орієнтуватися в інформаційному просторі; організувати змістовне проведення позаурочного часу; усвідомлювати де і яким чином вона може бути використана на практиці.

Виконання учнівських проектів – це складна самостійна діяльність учнів під керівництвом педагога-організатора. Моя позиція під час реалізації методу проекту на практиці переходить із носія готових знань до перетворення в організатора пізнавальної, дослідницької діяльності своїх учнів.

Розвиток пізнавальних інтересів, творчих навичок, вміння самостійно здобувати знання є метою застосування проектних технологій. Що може бути кращим для становлення особистості, ніж відчуття успіху і власної значущості від результатів власної діяльності. Таким чином, використання проектних технологій у виховній роботі створює умови для всебічного розвитку особистості у процесі організації творчої діяльності. Успіх упровадження проектної технології залежить від усвідомлення педагогом-організатором її значення, знання й дотримання ними алгоритму проектної діяльності.

У науковій педагогічній літературі існує ціла низка обов'язкових вимог до сучасного визначення проекту, а саме: наявність освітньої проблеми, складність і актуальність якої відповідає навчальним запитам і життєвим потребам учнів (вихованців); дослідницький характер пошуку шляхів вирішення проблеми; структурування діяльності відповідно до класичних етапів проектування; моделювання умов для виявлення учнями навчальної проблеми; самодіяльний характер творчої діяльності учнів; практичне або теоретичне значення результату діяльності і готовність до впровадження; педагогічна цінність діяльності (які нові знання та навички здобули учні в процесі здійснення проекту).

Кінцевий результат проектної діяльності вихованців може бути представлений у вигляді: Web-сайту; аналізу даних соціологічного опитування; бізнес-плану; відеофільму; відео кліпів; електронної газети; колекції; моделі; пакету рекомендацій; листа в ...; рекламного проспекту; статті; сценарію; казки; колективної творчої роботи (витвору декоративно-прикладного мистецтва та ін.).

Сучасні вимоги до навчання образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва актуалізують не лише завдання засвоєння теоретичних знань, але й екологічного, соціального, інтелектуального та етичного розвитку особистості. Наша гі-

потеза базується на ефективності застосування *методу проектів* для створення всіх передумов для успішної діяльності закладу позашкільної мистецької освіти.

Впроваджені нами в практику діяльності культурно-мистецького центру «Артек» *художньо-педагогічні проекти* належать до змішаного типу, оскільки об'єднують риси дослідницького, інформаційного, творчого, ролевого, ігрового тощо.

Елементи дослідницького проекту проявляються в обміркованості структури, визначеності мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значущості, продуманості методів, експериментальної обробки результатів. Вони повністю підпорядковані логіці вивчення декоративно-прикладного мистецтва у культурно-мистецькому центрі, орієнтовані на залучення учнів до національної традиції.

Творча основа проекту проявляється в рухливості структури спільної діяльності учасників, яка розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту. Учні заздалегідь обговорюють з керівником заплановані результати й форму їх представлення – виставки, конкурси, колективний колаж, відеофільм, вечір, свято тощо, які потребують відповідного сценарію.

Елементи ігрового або рольового проекту проявляються в тому, що учні беруть на себе певні ролі, зумовлені характером і змістом проекту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реально існуючі особистості, соціальні та ділові стосунки яких імітуються учасниками.

Елементи інформативності презентовані необхідністю збирання інформації щодо тих чи інших аспектів декоративно-прикладного мистецтва, її аналіз і узагальнення фактів, їх характеризує жорстка структурованість, можливість систематичної корекції у ході роботи над проектом. Це вимагає чіткого визначення методів отримання інформації (літературні джерела, засоби масової інформації, бази даних, у тому числі й електронні, інтерв'ю, анкетування тощо) та обробки інформації (її аналіз, узагальнення, зіставлення з відомими фактами, аргументовані висновки); результат (доповідь, відеофільм); презентація (публікація, у тому числі в електронній мережі, обговорення в телеконференції).

Практична орієнтація проекту проявляється у створенні конкретних творчих продуктів, орієнтованих на художні інтереси учнів. Останнє потребує гарної організації координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень творчих робіт.

Художньо-педагогічний проект оцінюється за такими критеріями: значимість і актуальність висунутих проблем, адекватність їх навчальної тематики; коректність використаних методів дослідження і методів обробки отриманих результатів; активність кожного учасника проекту відповідно до його індивідуальних можливостей; колективний характер прийнятих рішень; характер спілкування і взаємодії учасників проекту.

Прийнятні такі основні вимоги до використання методу проектів, обґрунтовані Е. С. Полат [1]: наявність значущої в творчому плані проблеми, що вимагає інтегрованого дослідницького пошуку для її вирішення; практична й теоретична значущість передбачуваних результатів; самостійна діяльність учнів; структуризація змістовної частини проекту (з вказівкою поетапних результатів і розподілом ролей); використання дослідницьких методів з визначенням проблеми та завдань дослідження, висуненням гіпотези їх рішення, обговоренням методів до-

слідження, оформленням кінцевих результатів, аналізом отриманих даних, підведенням підсумків; наявність основних структурних елементів проектної технології: презентація ситуацій, що виявляє одну або декілька проблем з обговорюваної тематики; висунення гіпотез рішення виявленої проблеми; обговорення методів перевірки прийнятих гіпотез у малих групах; робота в групах над пошуком фактів, аргументів, композиційних та колористичних прийомів; захист проектів кожної з груп з опануванням із боку всіх присутніх; висунення нових проблем.

Створювати проекти можуть різні за характером і жанром об'єкти, починаючи від станкової картини, закінчуючи візуальними об'єктами і інсталяціями. Однак це не означає, що традиційна виставка, що складається з одних тільки картин, не може стати проектом, адже основне в проекті – це ідея. Всі учасники повинні якомога повніше і не звичніше висловити її в своїй індивідуальній манері.

Творчий проект може бути як масштабною, виставкою дитячих робіт так і оформленням приміщення до певного свята. Головне повинна бути присутня ідея, наприклад, це може бути виставка робіт з розпису тканини до дня Незалежності України, то тут повинні бути присутні роботи на цю тематику. Композиція подачі, колористика – це одне з найважливіших завдань педагога, що згруповує творчість дітей в єдине ціле. Проект повинен нести інформацію та бути зрозумілим, як дорослому глядачеві так і дітям.

Роботу над проектом почали з постановки мети. Саме мета є рушійною силою кожного проекту, і всі зусилля його учасників направлені на те, щоб її досягти. Формулюванню цілей варто присвятити спеціальний час, тому що від ретельності виконання цієї частини роботи наполовину залежить успіх всієї справи. Спочатку визначаються найзагальніші цілі, потім поступово вони деталізують, поки не спустяться на рівень максимально конкретних завдань, що стоять перед кожним учасником роботи. У процесі обговорення виокремились такі цілі: когнітивні – пізнання народної обрядовості, вивчення технологій декоративно-прикладного мистецтва, оволодіння навичками роботи з матеріалами; організаційні – оволодіння навичками самоорганізації, уміння планувати діяльність, розвивати навички роботи в групі, освоєння технології організації свят у загальноосвітній школі; креативні цілі – створення авторського художнього продукту.

Стратегія реалізації проекту мала двоетапний характер. На першому етапі – загальне планування спільно з вчителем і всіма учасниками проекту. Воно стосувалося таких питань, як визначення окремих етапів роботи й встановлення послідовності їх виконання, визначення кількості учасників у мікрогрупах і типу завдань для кожної мікрогрупи, а також термінів виконання й форми подачі кінцевих результатів роботи. На другому етапі – самоорганізація роботи партнерства, тобто планування роботи без участі вчителя, встановлення термінів виконання того чи іншого виду завдань, реалізація проекту у вигляді свята.

Впровадження методу проектів у навчально-виховний процес закладів позашкільної мистецької освіти дозволяє: створити індивідуальні програми підготовки дітей у тематичних студіях та здійснення навчання на їх основі; всебічно охопити всі аспекти навчання дітей образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва; створити систему методичного забезпечення самостійної роботи учнів.

Впровадження методу проектів надає змогу поряд із загальним творчим спрямуванням навчання ефективно використовувати принцип індивідуалізації, що

надає навчанню особисто-визначеного характеру, вмотивованості, емоційності. Тому процес навчання за методом проектів будується як інтелектуальний тренінг, «направлений на формування культури мислення як наслідку цілеспрямованого впливу на процес виконання суб'єктом розумових операцій з метою отримання найбільш ефективних рішень проблемних ситуацій» [2, с. 54].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, суттєвими моментами організації навчально-виховного процесу у позашкільному закладі мистецької освіти за методом проектів визначимо: орієнтацію на суб'єкт-суб'єктну взаємодію учасників освітнього процесу; використання проблемних форм і методів проведення занять; розробку гнучких та варіативних форм викладання предмета; подолання вузького професіоналізму навчальних задач; інтенсифікація самостійної творчо-пошукової роботи учнів; залучення широкого комплексу додаткових організаційних форм навчально-пізнавальної діяльності [2].

Подальше дослідження вбачаємо у розробці методичних рекомендацій та практичному впровадженні різних мистецьких напрямків студій закладу позашкільної мистецької освіти. А також, зміст, сутність, значення творчих проектів та технологій їх проведення з практичної точки зору у закладах позашкільної освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

---

1. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. Москва : Издательский центр «Академия», 1998. 154 с.
2. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів : навчальний посібник для викл. і студ. пед. навч. закл. та ун-тів. Київ : Вересень, 1996. 129 с.

REFERENCES:

---

1. Polat, E. S. (1998). *Novye pedahohycheskiye y ynformatsyonnye tekhnolohyy v systeme obrazovanyya* [New pedagogical and information technologies in the education system]. Moskva : Izdatelskiy tsentr «Akademiya», 154 [in Russian].
2. Bondar, V. I. (1996). *Dydaktyka: efektyvni tekhnolohiyi navchannya studentiv : navchalnyi posibnyk dlia vykl. i stud. ped. navch. zakl. ta un-tiv* [Didactics : effective technologies of student learning : tutorial to off. and stud. ped. textbook lock and universities]. Kyiv : Veresen, 232 [in Ukrainian].